

Constantin BĂJĂU
(coordonator)

STUDIA DOCTORALIA THEOLOGICA
(SDth)
Vol. 8

Colegiul editorial:

**IPS Prof. Dr. IRINEU POPA, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul
Olteniei**

Pr. Prof. Dr. ION POPESCU

Pr. Conf. Dr. MIHAI CONSTANTINESCU

Pr. Conf. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

Pr. Prof. Dr. PICU OCOLEANU

Pr. Conf. Dr. SERGIU-GRIGORE POPESCU

Pr. Conf. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU

Constantin BĂJĂU
(coordonator)

MAICA DOMNULUI, PARADIGMA SFINȚENIEI CREȘTINE

*Lucrările sesiunii de comunicări științifice
a Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Sf. Nicodim”
a Universității din Craiova
(04.06.2026)*

Partea I

Volum tipărit cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului
† Dr. IRINEU
Arhiepiscopul Craiovei
și Mitropolitul Olteniei

Editura UNIVERSITARIA

Editura MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA, 2026

Copyright © 2026 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Maica Domnului, paradigma sfințeniei creștine : lucrările sesiunii
de comunicări științifice a Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă
"Sf. Nicodim" a Universității din Craiova (04.06.2026) / coord.:**

Constantin Băjău ; vol. tipărit cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului dr.
Irineu, episcopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei. - Craiova :
Universitaria : Editura Mitropolia Olteniei, 2026-
2 vol.

ISBN 978-606-14-2282-1

Partea 1. - Craiova : Universitaria : Editura Mitropolia Olteniei, 2026. -
ISBN 978-606-14-2283-8. - ISBN 978-606-731-177-8

I. Băjău, Constantin (coord.)

2

La întocmirea volumului au participat:

Pr. Conf.dr. Sergiu Grigore POPESCU

Pr. Conf.dr. Mihai Iulian CONSTANTINESCU

© 2026 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Cuvânt înainte

În acest volum, cu cele două părți ale sale, sunt adunate rezultatele muncii de cercetare în teologie întreprinsă de studenții doctoranzi ai Școlilor Doctorale de Teologie Ortodoxă din Craiova, București, Sibiu, Alba Iulia, Arad, Iași și Constanța. Aceste lucrări au caracter științific și au fost întocmite sub directă coordonare a cadrelor didactice care îi îndrumă în studiile lor pe studenții doctoranzi. Sunt lucrări prezentate mai întâi la Sesiunea de comunicări științifice ale doctoranzilor, desfășurată la Craiova, în data de 4 iunie 2026, cu tema: *Maica Domnului, paradigma sfințeniei creștine*.

În ultimii 9 ani, Simpozionul doctoranzilor din domeniul Teologie a fost o manifestare care are deja o tradiție rodnică la Universitatea din Craiova, în cadrul Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Sfântul Nicodim”. Prin acest simpozion anual și prin lucrările publicate se urmărește creșterea vizibilității rezultatelor cercetării doctorale în domeniul Teologie.

Tema aleasă în acest an aprofundează cunoașterea învățăturii despre Maica Domnului, modelul de sfințenie pentru noi creștinii. Ea se încadrează în tema generală a Anului comemorativ 2026 în Biserica Ortodoxă Română.

*Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți ne vorbesc despre Maica Domnului ca fiind chipul Bisericii și chipul milostivirii creștine. Această credință este adânc înrădăcinată în conștiința Bisericii Ortodoxe încă din primele veacuri până astăzi, tocmai pentru că Maica Domnului este prin excelență **chipul întregii iubiri și al sfințeniei*** (IPS Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA).

Pornind de la această idee, studenții doctoranzi au purces la aprofundarea cunoașterii izvoarelor scripturistice, patristice și liturgice, care ne vorbesc despre *Maica Domnului*. Și la Simpozionul din acest an, ei s-au familiarizat mai bine cu învățătura Bisericii noastre Ortodoxe, cu operele Sfinților Părinți în care aceștia teologhiesc despre Maica Domnului. Au venit, prin tematica studiilor lor, și în actualitate, cu noțiuni și cu direcții noi de cercetare, care le sunt de un real folos în întocmirea propriilor teze de doctorat. Temele lucrărilor publicate au caracter interdisciplinar, îndrumătorii studenților doctoranzi propunând subiecte diverse de cercetare, de la cele cu specific dogmatic, la cele istorice și de istoria religiilor.

Studenții doctoranzi în teologie ale căror lucrări științifice au fost publicat în acest volum studiază la Școlile Doctorale de Teologie Ortodoxă din țara noastră, cu care Școala Doctorală de Teologie Ortodoxă „Sfântul

Nicodim” colaborează rodnic. Se realizează un dialog viu și constructiv între studenții doctoranzi teologi ortodocși români, de folos pentru formarea lor.

Totodată, continuând tradiția publicării lucrărilor lor într-un volum, se creează premisele creșterii prestigiului acestora, prin prezentarea rezultatelor cercetării.

Acest volum face parte din seria *Studia Doctoralia Theologica*, apărută la prestigioasele edituri Mitropolia Olteniei și Universitaria (a Universității din Craiova). La realizarea volumului am primit sprijinul conducerii Arhiepiscopiei Craiovei și al conducerii Universității din Craiova. Mulțumim Înaltpreasfințitului Părinte Prof. Univ. Dr. Irineu Ion Popa, conducătorul CSUD al IOSUD – UCv. Ne exprimăm mulțumirea față de cadrele didactice ale Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Sfântul Nicodim” a Universității din Craiova, care au făcut posibilă și în anul 2026 realizarea Sesiunii de comunicări științifice a doctoranzilor acestei Școli Doctorale. Mulțumim și cadrelor didactice de la școlile doctorale de teologie ortodoxă din țară, care îi sprijină permanent pe studenții doctoranzi în publicarea rezultatelor muncii lor.

PARTEA I

MAICA DOMNULUI, PARADIGMĂ A SFINȚENIEI CREȘTINE, DIN PERSPECTIVĂ DIACRONICĂ

PREASFÂNTUL DUH ȘI MAICA DOMNULUI ÎN TAINA ÎNTRUPĂRII DUMNEZEIEȘTI – O PERSPECTIVĂ PALAMITĂ

Drd. Florin CARAGIU¹

Cuvinte cheie: *har, libertate, perihoreză, cheneză, îndumnezeire.*

Keywords: *grace, freedom, perichoresis, kenosis, theosis.*

Maica Domnului, lăcaș al Sfântului Duh și al plinătății harului dumnezeiesc

Născând de la Duhul Sfânt pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Maica Domnului a fost numită pe drept cuvânt „lăcaș al Sfântului Duh”². „Pentru culmea curăției ei, Preacurata s-a arătat un receptacul al plinătății dumnezeirii în chip trupesc (cf. Col. 2, 9), și nu numai un receptacul, ci – o, ce minuni neobișnuite – și născătoare și făcătoare a unei înrudiri dumnezeiești pentru toți oamenii dinaintea ei și de după ea”, scrie Sfântul Ierarh Grigorie Palama. Lăcaș al plinătății harului divin prin sălășluirea Sfântului Duh într-însa, Maica Domnului ni se descoperă ca hotarul (*methorion*)³ în care creatul devine primitiv al vieții și al luminii necreate, fără a-și pierde propria identitate.

Fecioara Maria este atât de pătrunsă lăuntric de prezența Duhului, încât devine, în mod firesc, izvor de sfințenie pentru lume, sau, precum spune Sfântul Grigorie Palama, „icoană însuflețită a oricărei virtuți, vatră și convergență a lucrurilor dumnezeiești și omenești”⁴. Unică fiind în

¹ Drd. al Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Sfântul Nicodim” a Universității din Craiova, sub îndrumarea ÎPS Prof. Univ. Dr. IRINEU ION POPA.

² Părintele Dumitru Stăniloae arată că Dumnezeu Cuvântul umple cu Duhul Trupul Său – „locașul și templul propriu” –, din care iese ca dintr-un izvor în Maica Domnului, „al doilea locaș și templu al Său, al doilea nemijlocit după acela” (PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocși și Catolici*, Revista Ortodoxia, 1950, 4, p. 564).

³ *IBIDEM*, p. 197.

⁴ *IBIDEM*, p. 177. După Cuviosul Ghelasie de la Frăsinei, chipul Maicii Domnului este „mărturisirea neîncetată a Întrupării Divinului” și a posibilității participării omului la dumnezeirea lui Hristos, icoana ei cu Pruncul Iisus în brațe fiind înfățișarea deodată a lui Dumnezeu și a creației față-către-față, a celor dumnezeiești și a celor create, unite în mod neamestecat și nedespărțit într-o mișcare de iubire-bucurie-dăruire reciprocă, prin harul Duhului Sfânt (vezi IEROM. GHELASIE GHEORGHE, *Taina Filiației*, Ed. Platytera, București, 2011, pp. 225-226 și FLORIN CARAGIU, *Maica Domnului în conștiința patristică*, Ed. Platytera, București, 2025, pp. 160-161).

maternitatea-i dumnezeiască, ea descoperă menirea omului de a deveni lăcaș al Sfintei Treimi și izvor de viață sfințitoare, în măsura în care acesta consimte să se lase în întregime pătruns și mișcat de harul Duhului lui Dumnezeu. Umbrind-o cu harul Său, Duhul o deschide către relația filială cu Tatăl și o face capabilă să-L primească pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, cu care intră într-o relație unică, personală, de maternitate. Căci, arată Sfântul Grigorie Palama, „a intrat în Sfânta Sfintelor cea vremelnică Sfânta Sfintelor cea fără sfârșit (...), cartea vieții, care n-a primit doar întipărirea unui cuvânt, ci pe însuși Cuvântul Tatălui în chip negrăit”⁵.

Deplin deschisă prezenței lui Dumnezeu, „frumusețea feciorelnică de care S-a îndrăgostit Dumnezeu însuși”⁶ devine mediu viu și plinar al comunicării acestei prezențe lucrătoare, întrucât, afirmă Sfântul Grigorie, „pe Ea avea să o umbrească (...) însăși Puterea enipostatică a Celui Preaînalt, (...) în chip nemijlocit fără acoperământ, fără să mai fie ceva între Cel ce umbrea și ceea ce era umbrit”, acest lucru nefiind propriu-zis umbrire, ci de-a dreptul o „unire” și o „formare”, iar „ceea ce s-a format din amândouă, și anume din Puterea Celui Preaînalt și din acel pântec preasfânt și feciorelnic a fost Cuvântul lui Dumnezeu întrupat”⁷. Prin Hristos, ea devine primitoare în ființa sa launtrică a sălășluirii Persoanelor Sfintei Treimi, Care Se dăruiesc întregi în harul împărțășit, făcând posibilă întâlnirea reală a omului cu Dumnezeu.

Afirmația Părintelui Dumitru Stăniloae: „Persoana Care Se naște din Fecioara Maria este identică cu Persoana Cuvântului dumnezeiesc, Care prin Întrupare Se face și persoana firii omenești”⁸ dezvăluie modul în care identitatea ipostatică a lui Hristos se arată în lume prin persoana Maicii Domnului. Ea a fost aleasă de Dumnezeu ca lăcașul personal al nașterii Fiului lui Dumnezeu întrupat, Care din Dumnezeu Tatăl S-a născut din veșnicie și Care, în timp, primește din ea, de la Duhul, firea Sa omenească.

⁵ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfintelor și despre viața deiformă...*, p. 200. Sfântul Siluan Athonitul zicea despre Maica Domnului și viața ei pământească că „plinătatea dragostei Sale pentru Fiul și Dumnezeul Ei, (...) Dumnezeul Iubirii”, e negrăită și mai presus de înțelegerea noastră. Fiind cuprinsă de focul iubirii desăvârșite și necreate a lui Dumnezeu și mișcată de către Preasfântul Său Duh, „toate mișcările gândurilor și inimii ei erau sfinte”; la aceeași măsură a dragostei dumnezeiești s-au ridicat într-însa suferința compătimitoare a sufletului și cunoașterea lui Dumnezeu, rugăciunea și sfințenia vieții (ARHIMANDRITUL SOFRONIE SAHAROV, *Cuvântări duhovnicești*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, pp. 233-234).

⁶ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfintelor și despre viața deiformă...*, ..., p. 201.

⁷ IBIDEM, p. 202.

⁸ PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, Ed. I.B.M. al B.O.R., 2008, p. 79.

Duhul Sfânt asigură faptul că asumarea firii omenești de către Logosul divin constituie o enipostasie a ei deplină, vie și personală, realizată într-un mod care depășește ordinea creaturală. De aceea, Maica Domnului este numită Născătoare de Dumnezeu în sens deplin personal, asumarea firii omenești de către Cuvântul dumnezeiesc fiind inseparabilă de umanitatea concretă primită din ea⁹. Totodată, umanitatea lui Hristos este dintru început configurată ca umanitate în relație vie cu Tatăl, în vederea înfierii dumnezeiești. În cuvintele Sfântului Ierarh Grigorie Palama, Preacurata Fecioară Maria, „stând între Dumnezeu și neamul omenesc, pe Dumnezeu L-a făcut Fiu al omului, iar pe oameni i-a făcut fii ai lui Dumnezeu. Căci numai ea s-a arătat mai presus de orice fire Mamă a lui Dumnezeu din fire și prin nespusa naștere a devenit Împărăteasă a întregii făpturi din lume și de dincolo de lume, căci prin Cel născut din ea s-au făcut toate și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut”¹⁰. Întrupând pe Fiul lui Dumnezeu, Maica Domnului devine, prin harul și modelarea iconică a Duhului Sfânt, vasul alegerii¹¹ și poarta de acces spre această nouă formă de existență, în care dumnezeiescul și omenescul sunt unite în mod neamestecat și nedespărțit.

În taina Întrupării dumnezeiești domnește o adâncă și minunată reciprocitate izvorătoare de bucurie duhovnicească, adaugă Sfântul Grigorie, căci „nu numai că s-a făcut Ea după asemănarea lui Dumnezeu, dar L-a făcut

⁹ „Ca mamă a *Celui de-al doilea Adam*, Maria însăși a participat la taina creației din nou, mântuitoare, a lumii. Desigur, ea se numără printre cei mântuiți. Ea avea nevoie, în modul cel mai evident, de mântuire. Fiul ei este Izbăvitorul și Mântuitorul ei, întocmai precum este Mântuitorul lumii. Totuși, ea este unica ființă omenească față de care Mântuitorul lumii este și Fiu, propriul Său Prunc pe care L-a născut în mod real. (...) Nașterea sa mai presus de fire este modelul și cristelnița unei existențe noi, al unei nașteri din nou duhovnicești a credincioșilor, care nu este altceva decât o participare la omenitatea Sa sfântă” și, prin aceasta, la taina înfierii dumnezeiești în Duhul Sfânt. Umbrirea Duhului (Lc. 1, 35) „a fost o adevărată *prezență teofanică* – în deplinătatea harului și a Duhului. *Umbra* este tocmai un simbol teofanic. Iar Maria a fost într-adevăr *plină de har*”, Buna Vestire însemnând pentru ea o *Cincizecime anticipată*” (PĂRINTELE GEORGE FLOROVSKI, *Biserica, Scriptura, Tradiția – Trupul viu al lui Hristos*, trad. de Florin Caragiu și Pr. dr. Gabriel Mândrilă, Ed. Platytera, București, 2005, p. 229).

¹⁰ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfințelor și despre viața deiformă...*, p. 177. Astfel, Maica Domnului nu contribuie doar la faptul Întrupării dumnezeiești, ci și la „modul” împlinirii ei: umanitatea asumată de Fiul Dumnezeiesc poartă pecetea unei curății și a unei libertăți care a răspuns afirmativ în mod deplin chemării dumnezeiești. Însuși Duhul Sfânt creează în Fecioara Maria condiția unei maternități care este, în același timp, biologică și duhovnicească, făcând ca relația dintre Maica Domnului și Fiul-Hristos să fie una pneumatizată, deschisă în mod deplin comuniunii trinitare.

¹¹ „Alegerea din care avea să odrăslească Fecioara aceasta - căruța cea cu adevărat cerească și lui Dumnezeu- potrivită a lui Dumnezeu cel mai presus de ceruri, ca să îi cheme înapoi pe oameni la înfierea cea nemuritoare” (IDEM, *Omilii la Maica Domnului*, traducere de Roger Coresciuc, Ed. Doxologia, Iași, 2025, p. 45).

și pe Dumnezeu după asemănarea omului, nu numai convingându-L, dar și purtându-L în pânțele fără sămânță și născându-L în chip nespus, fiind modelată prin har de Dumnezeu – drept pentru care a fost numită de arhanghel *plină de har* – și modelându-L pe Dumnezeu în firea omenească – drept pentru care i s-a binevestit: *Bucură-te!* (Lc. 1, 28)”¹².

Implicații personale și sobornicești ale relației dintre Maica Domnului și Duhul Sfânt

Maica Domnului este persoana în care comuniunea omului cu Dumnezeu atinge forma ei desăvârșită. Sfântul Dumitru Stăniloae remarcă faptul că „Nașterea Fiului lui Dumnezeu din Fecioară a ținut seama de neputința imanentei umane de a se mântui prin ea însăși, de a sparge în sus orizontul închis al umanului supus repetiției și morții, de a încadra pe toți cei ce se nasc din Hristos după har în șirul celor născuți din Dumnezeu. (...) Actul Întropării divine e un început cu totul nou, care nu se putea produce din inițiativa umană, ci din cea dumnezeiască”¹³. Accesul omului la cele dumnezeiești se primește numai prin reconectarea la ontologia sa iconică, iar aceasta nu prin simpla intensificare a efortului uman de auto-îmbunătățire, ci prin taina Întropării dumnezeiești, care introduce în istorie un alt mod de a fi, părtaș vieții și slavei dumnezeiești¹⁴.

În Sfânta Fecioară Maria, umanitatea se redescoperă în forma ei originară ca ființă iconică, inseparabilă de relația cu Dumnezeu și orientată după chip spre unirea cu El¹⁵. Maternitatea ei nu se epuizează în nașterea istorică a lui Hristos, ci se prelungește, în mod tainic, în nașterea după har a celor ce se unesc cu El. Ea devine matricea personală a unei noi umanități,

¹² IDEM, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfințelor și despre viața deiformă...*, p. 214.

¹³ PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, ..., pp. 81-82.

¹⁴ Întru libertatea spiritului ei actualizată la culme de lucrarea Duhului Sfânt, scrie Părintele Stăniloae, Preacurata „a crezut posibil, imposibilul. Și prin aceasta [Dumnezeu] l-a făcut posibil”. Cuvintele Arhanghelului: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine!” caracterizează unirea ei cu Dumnezeu în Duhul Sfânt, arătând-o pe Sfânta Fecioară „străbătută, imprimată, transformată în întregime de har, ridicată la o stare harică, mai presus de fire, învăluită, străbătută de prezența lucrătoare a lui Dumnezeu” și trăită la măsura celei mai adânci smerenii (IDEM, *Maica Domnului în Prologul Evangheliei de la Luca*, Revista *Ortodoxia*, Nr. 3, 1980, pp. 445-446).

¹⁵ „Fecioara a ajuns, prin pregătirea strămoșilor și a ei din partea lui Dumnezeu și prin eforturile ei, la o curăție personală culminantă, care redusese păcatul strămoșesc din ea la o pură potență inactivă, iar Fiul lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, ca prin degetul Său, în momentul ultim în care s-a încheiat această pregătire prin efort omenesc, la Buna Vestire, a încununat această curăție, eliminând din ea și această potență” (IDEM, *Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocși și Catolici*, ..., p. 582). Părintele Stăniloae amintește că, după Sfântul Nicolae Cabasila, „Maria a posedat înainte de Buna Vestire starea omului dinainte de căderea în păcat”, urmând ca, după dorul ei dumnezeiesc, să fie copleșită de virtutea Fiului, împărtășindu-se de slava Lui (IBIDEM, pp. 583-584).

desăvârșite în comuniunea cu Dumnezeu. Consimțământul Preasfintei Fecioare Maria asimilează lucrarea iconomică a lui Dumnezeu, fecioria întâlnindu-se în ea cu maternitatea, ca loc de trecere spre noua umanitate născută din El. „Umbrind-o pe Fecioara Maria”, spune Sfântul Grigorie Palama, venirea Duhului Sfânt preschimbă legile firii, realizând o „coincidență mai presus de fire a zămislirii și fecioriei, o golire (*chenoză*) a lui Dumnezeu Cuvântul, sarcina unei Copile Pururea-Fecioare, o minune între minuni, o slobozire din pântec a unui Prunc și o naștere care nu știe de bărbat și care n-a dezlegat, ci a păstrat neatinse pecetea fecioriei”¹⁶.

Potrivit Sfântului Dumitru Stăniloae, „suflarea [Duhului Sfânt] care a produs sufletul uman al lui Hristos i-a dat acestuia puterea de a forma trupul [din trupul Sfintei Fecioare Maria, pârga umanității¹⁷, n.n.] fără sămânța bărbatului, ba și puterea de a imprima trupului o puritate totală. (...) Însuși Duhul Sfânt ca persoană produce această suflare, iar Duhul e sălășluit în Ipostasul Cuvântului. Prin aceasta, Însuși Cuvântul înființează prin Duhul sufletul unit cu Sine drept ipostas al său. De aceea, însuși Ipostasul Cuvântului își formează împreună cu Duhul, prin suflet, trupul”¹⁸. Duhul Sfânt asigură faptul că sufletul și trupul sunt integrate într-o existență personală unică, în care sufletul participă la formarea trupului, această participare fiind posibilă tocmai pentru că este susținută de lucrarea Duhului¹⁹.

¹⁶ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfințelor și despre viața deiformă...*, pp. 177-178.

¹⁷ „Duhul Sfânt S-a pogorât peste ea (...) curățind-o și dându-i în același timp puterea de a primi Dumnezeirea Cuvântului și puterea de a naște. Atunci a umbrat-o înțelepciunea enipostatică și puterea preînaltului Dumnezeu, adică Fiul lui Dumnezeu, Cel deoființă cu Tatăl, ca o sămânță dumnezeiască și Și-a alcătuit Lui și din sânghiurile ei sfinte și preacurate, trup însuflețit cu suflet rațional și cugetător, pârga frământăturii noastre...” (SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, Cartea III, cap. II, Ed. Scripta, București, 1993, pp. 97-98).

¹⁸ PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, ..., p. 85. În alt loc, Părintele Stăniloae precizează: „Cuvântul lui Dumnezeu Se sălășluiește întâi în sufletul înțelegător al Fecioarei, formându-și cu consimțământul ei sufletul Său înțelegător plin de puterile sau rădăcinile spirituale ale trupului Său și, prin acesta, își formează din trupul Fecioarei trupul Său. Cuvântul dumnezeiesc Se sălășluiește ipostatic în cea mai intimă comuniune cu ea, Căruia Ea I se dăruiește deplin [în Duhul Sfânt, n.n.]. Din întâlnirea aceasta, care e în același timp o interiorizare a Lui în ea, rezultă formarea trupului Lui în trupul ei. Fecioara trăiește în sine viața dumnezeiască a Cuvântului, ce începe să-și formeze în ea firea omenească a Lui, care continuă să crească ca viață a Stăpânului absolut” (PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. 1, Ed. Cristal, București, 1995, p. 172).

¹⁹ Prin lucrarea Sa în taina Întrupării dumnezeiești, scrie Părintele Stăniloae, Duhul Sfânt „efectuează și unirea Ipostasului Cuvântului cu sufletul și cu trupul, realizând împreună cu Logosul existența și încadrarea sufletului și a trupului în Ipostasul Fiului dumnezeiesc, acordând și sufletului un rol în formarea trupului” (*IBIDEM*).

Deplinătatea deschiderii și a dăruirii de sine a Sfintei Fecioare spre primirea Tainei dumnezeieștii Întrupări corespunde plinătății harului revărsat într-înșea de către Duhul Sfânt, pentru mântuirea noastră, a tuturor²⁰. Sfântul Grigorie Palama confirmă această dumnezeiască potrivire: „Petrecând Copila lui Dumnezeu acolo, în sanctuarul cel de nepătruns, a pus în inima ei urcușuri înalte (cf. Ps. 83, 6) care ajung cu adevărat până la ceruri și-L trag de acolo până la noi pe Stăpânul ceresc”; prin ea, primim „pogorârea mai presus de fire a lui Dumnezeu pe pământ” și prin Fiul ei, „preaslăvita noastră urcare la cer”²¹. Dimensiunea sobornicească a acestei realități se arată tocmai în faptul că Maica Domnului nu reține această comuniune pentru sine, deschizând-o ca posibilitate pentru toți²². În Cea plină de har, Biserica este deja ceea ce e chemată să devină: o comuniune de persoane în Duhul Sfânt, deschise către Tatăl și unite în Fiul.

Deplin primitoare a sălășluirii Persoanelor dumnezeiești, Maica Domnului devine deplin dăruitoare de comuniune. Cea care este „prima și singura care s-a lepădat din pruncie de lume pentru lume”²³, care-și împrăziă iubirea lui Dumnezeu, o împărtășește și altora, omenescul atingându-și adevărata măsură. Acesta nu-și mai revendică autonomia și se lasă modelat de Duhul Sfânt în taina iubirii și a împărtășirii dumnezeiești. În Maica Domnului, sfințenia ne e dăruită ca formă originară a Bisericii²⁴.

²⁰ Marele teolog român arată că „Maica Domnului naște pe Fiul lui Dumnezeu ca om, în chip feciorelnic. Dar Duhul Sfânt, lucrând în felul acesta, sau contribuind ca persoană la realizarea actului prin care Fiul lui Dumnezeu Se face ipostas și al firii omenești, lucrează și asupra celei ce se face prin aceasta Maica Lui, așa cum lucrează și Cuvântul Însuși, Care Își formează firea omenească tot din ea ca persoană. Dar eficiența Duhului asupra cuiva e în proporție cu puritatea, sau cu disponibilitatea celei asupra căreia Duhul lucrează. Puritatea înseamnă disponibilitate nemicșorată pentru Dumnezeu, înseamnă angajarea integrală în dialogul cu Dumnezeu, în rolul celui ce răspunde și se dăruiește. Maica Domnului se dăruiește deplin Cuvântului, nu numai prin Cuvânt, ci și prin punerea sa integrală la dispoziția Lui. Duhul poate copleși, astfel, în ea legea naturală a nașterii” (*IBIDEM*, p. 87).

²¹ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfințelor și despre viața deiformă...*, p. 179.

²² Sfântul Grigorie Palama scrie în acest sens, într-o rugăciune adresată Maicii Domnului: „Copilă fiind, Te-ai făcut Mamă a lui Dumnezeu, ai unit pe Dumnezeu cu un trup; L-ai făcut pe Dumnezeu Fiu al omului și pe om fiu al lui Dumnezeu; ai împăcat lumea cu Făcătorul lumii; ne-ai învățat cu fapta că la oamenii adevărați faptul de a contempla vine nu numai prin simțire și gând (...), ci mult mai mult prin curăția minții și împărtășirea dumnezeiescului har, prin care ne desfătăm de frumusețile deiforme” (*IBIDEM*, pp. 214-215).

²³ *IBIDEM*, p. 205.

²⁴ Născătoarea de Dumnezeu este, în mod tainic, chipul Bisericii, dând naștere Trupului lui Hristos „întru Care locuiește, trupește, toată plinătatea dumnezeirii” (Col. 2, 9), astfel încât ceea ce, în ceilalți, se realizează în tensiunea devenirii, în ea se arată ca împlinire. De aceea, maternitatea biologică și istorică a Fecioarei Maria este, deopotrivă, duhovnicească și eclezială, constituind, în chip tainic, condiția însăși a sfințirii umane.

Văzând că „făptura creată după chipul lui Dumnezeu s-a înstrăinat de Dumnezeu, Făcătorul ei”, spune Sfântul Grigorie, Sfintei Fecioare i s-a făcut „milă de neamul omenesc comun cu ea și, sârguindu-se să găsească un leac care să contracareze o atât de mare suferință, s-a hotărât să se întoarcă cu toată mintea spre Dumnezeu și, luând asupra Ei solia pentru noi, să-L silească pe Cel cu neputință de silit și să-L tragă spre noi mai repede, ca El Însuși să depărteze din mijloc blestemul, să oprească focul care arde sufletele și să-i facă mai slabi pe potrivnici, și să dea în schimb binecuvântarea, să facă să strălucească lumina nepătrunsă și să unească cu Sine Însuși făptura, vindecându-i neputința”²⁵.

Dacă Maica Domnului arată forma personală a Bisericii, Duhul Sfânt face posibilă existența eclezială ca trup sobornicesc. Ca ipostasul dumnezeiesc întru Care persoanele se întrepătrund, comunicându-și însușirile, Duhul Sfânt desăvârșește și unifică persoanele în Trupul lui Hristos cel străluminat de iubirea Sfintei Treimi. Sobornicitatea constituie, astfel, o respirație comună în Duhul, o perihoreză eclezială, astfel încât fiecare trăiește în ceilalți, făcându-le loc în sine și desăvârșindu-și în mod unic și interpersonal propria personalitate.

Maica Domnului, paradigmă a omului îndumnezeit prin împărtășirea Sfântului Duh

Dăruindu-se pe sine lui Dumnezeu printr-o punere integrală la dispoziția Lui, Maica Domnului devine modelul creat desăvârșit al sfințeniei și al îndumnezeirii omului, arătând că „cine nu face din partea sa totul pentru puritate, nu poate fi sfințit de Duhul și copleșit de El. Cine nu se dăruiește integral lui Dumnezeu, într-o deplină eliberare de patimi, nu-L poate primi integral pe Dumnezeu ca Persoană pentru a-și afla în El personalizarea deplină”²⁶. În același timp, unicitatea ei se manifestă în faptul că „numai Născătoarea de Dumnezeu este în particular cea care a avut pe Duhul însuși, umbrind-o și sălășluit în ea, și L-a născut pe Cel conceput ca

²⁵ SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfințelor și despre viața deiformă...*, p. 204.

²⁶ PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, ..., p. 88. „Ea a avut supremul grad de sfințenie la care nu s-a ridicat și nu se va ridica niciodată niciun om. Ea a fost culmea cea mai înaltă la care s-a ridicat omenirea în întâmpinarea lui Dumnezeu. (...) Faptul că ea la naștere primește darul unei astfel de sfințenii și că nașterea ei înseamnă apariția «muntelui cel mai înalt», a «scării însuflețite» pe care avea să coboare Fiul lui Dumnezeu în firea omenească începând mântuirea noastră (...) Înălțimea aceasta supremă în sfințenie a fost necesară pentru întruparea Cuvântului, căci ea i-a dat Fecioarei acea credință neșovăitoare în vestea uluitoare pe care i-a adus-o Arhanghelul, că însuși Făcătorul tuturor, Cel necuprins, Se va naște din trupul ei, fărămă creată” (IDEM, *Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocși și Catolici*, ..., pp. 567-568).

ipostas al trupului luat din ea. Căci nu a născut pe cineva sfințit, ci pe Sfântul Care, născându-Se din ea, a și sfințit-o”²⁷.

Unificat în sine prin unirea sa cu Dumnezeu în Hristos prin împărtășirea de harul Duhului Sfânt, omul se face părtaș sfințeniei dumnezeiești, devenind liber de scindarea firii între voiri, dorințe și orientări contradictorii. Ființa sa deplin disponibilă acestei uniri nu mai opune rezistență iconomieii lui Dumnezeu²⁸. În Maica Domnului, libertatea, nemaifiind fragmentată și în mod drastic redusă la simpla putere de a alege, se împlinește ca un răspuns afirmativ integral la chemarea dumnezeiască și ca o aderență deplină și luminoasă la voia lui Dumnezeu. Sfânta Fecioară Maria înclină spre bine în mod stabil, urmând mișcării negrăite a Duhului²⁹.

În Fecioara Maria, observă Sfântul Dumitru Stăniloae, „umanitatea noastră a realizat cea mai înaltă transcendere peste legea intrată în firea noastră prin păcat, spre Absolutul personal, cu împreuna Lui lucrare. Iar prin coborârea Lui în ea, El a efectuat cea mai deplină coborâre la om, luându-și însăși umanitatea Lui din Ea, cu colaborarea Ei. Astfel, umanitatea asumată din Ea, cu consimțământul Ei, este rodul acestei coborâri depline a Fiului lui Dumnezeu la un om și a transcenderii maxime a acestui om spre El, cu ajutorul Lui”³⁰. Maica Domnului este, în acest sens, paradigma vie a sfințeniei umane, sau a îndumnezeirii omului.

²⁷ PR. PROF. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, ..., p. 88.

²⁸ Patimile rele sunt moduri de scindare în sine a persoanei, de închidere existențială, de pierdere a coerenței lăuntrice prin înstrăinarea de Dumnezeu. Izbăvirea de ele aduce cu sine recuperarea integrității persoanei, a capacității de a trăi în relație și în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii. În această lumină, sfințenia omului unit cu Hristos apare ca rod al sinergiei sale cu Dumnezeu în Duhul Sfânt. O persoană dezbinată în sine nu poate cunoaște plenitudinea modului de viață dumnezeiesc.

²⁹ În mediul unei tainice întrepătrunderi și comunicări de viață, reciprocitatea iubirii, a bucuriei și a dăruirii interpersonale se regăsește la măsura ei desăvârșită. Maica Domnului ne arată cu adevărat că omul se împlinește cu adevărat ca persoană atunci când se deschide participării la taina dumnezeiască, urmând până la capăt iubirii lui Hristos și călăuzirii Duhului Sfânt, care îi dau puterea de a crește de la chipul la asemănarea lui Dumnezeu, până la desăvârșirea în împărtășirea dumnezeiască.

³⁰ *IBIDEM*, p. 168. În persoana Sfintei Fecioare, „umanitatea aduce de la început o colaborare a voinței orientată în întregime spre Dumnezeu, imprimând și firii omenești a Celui ce Se naște din Ea o colaborare” (*IBIDEM*, p. 170). După cum arată Părintele Stăniloae, „concepția Sfinților Părinți și a scriitorilor bizantini despre Întrupare ca începutul mântuirii nu se poate împăca cu o scoatere a Mariei din solidaritatea cu firea omenească înainte de acest moment” (*IDEM, Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocși și Catolici, ..., p. 569*). Totodată, „Fecioara a ajuns, prin pregătirea strămoșilor și a ei din partea lui Dumnezeu și prin eforturile ei, la o curăție personală culminantă, care redusese păcatul strămoșesc din ea la o pură potență inactivă, iar Fiul lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, ca prin degetul Său, în momentul ultim în care s-a încheiat această pregătire prin efort omenesc, la Buna Vestire, a încununat această curăție, eliminând din ea și această potență” (*IBIDEM*, p. 582).